

Förnyelse i USA

— |

|

— |

|

Förnyelse i USA
Amerikansk politik inför 2000-talet

SVEND DAHL

Timbro

Hittills utkomna Pejlingar:

- Nr 1 Den fula ankungen eller den oälskade liberalismen (Carl Rudbeck)
- Nr 2 Inte bara valloner – invandrare i svenskt näringsliv under 1 000 år (Anders Johnson)
- Nr 3 Djur är inte människor – en filosofisk granskning av veganismen (Ingemar Nordin)
- Nr 4 Den rätta medicinen – apoteksmonopolet vid vägs ände (Margit Gennser)
- Nr 5 Bidragskulturen – filosofin bakom socialbidraget (Helena Rivière)
- Nr 6 Den nya fattigdomen (Maria Rankka)
- Nr 7 Kretsloppsstat eller kretsloppssamhälle? (Gunnar Strömmer, red)
- Nr 8 Creole love call (Carl Rudbeck)
- Nr 10 Thamgrepp (Fredrik Haage)
- Nr 11 Fakta och myter om globaliseringen. En artikelserie ur *The Economist* med förord av Anders Åslund
- Nr 12 Positiv särbehandling är också diskriminering (Thomas Gür)
- Nr 14 Valsen om arbetets slut (Mauricio Rojas)
- Nr 15 Hälften så dyrt, dubbelt så bra. Förbättra Sverige genom att halvera de offentliga utgifterna (Anders Åslund)
- Nr 16 Asiens kris är inte kapitalismens (Tomas Larsson)
- Nr 17 Irland – den globala ön (Maria Rankka och Jonas Hellman)

© Författaren och AB Timbro 1999

Omslag: Formgivningsverket

Sättning: KK Grafiska AB, Stockholm

Tryck: Elanders Gotab, Stockholm 1999

ISBN 91-7566-394-5

ISSN 1402-9391

Timbro · tel 08-587 898 00 · fax 08-587 898 55 · www.timbro.se · info@timbro.se

BILL CLINTON HAR under sin politiska karriär blivit känd som "the come back kid". Han har alltid förmått resa sig ur skandaler och politiska misslyckanden: efter att ha varit guvernör i Arkansas i två år blev han bortröstad, bara för att bli vald igen två år senare och sedan omvald fram tills det han avgick för att bli president. Under kampanjen 1992 klarade han sig undan anklagelser om såväl sexskapader som att ha försökt komma undan värnplikten. Efter det sjukvårdspolitiska fiaskot 1994, då många räknade ut honom, lyckades han ändå bli omvald 1996 och få popularitetssiffror i nivå med Ronald Reagans.

Nu tycks historien upprepa sig. Dagarna efter att Lewinsky-affären blev känd förutspådde de flesta av Washingtons tyckare att det bara handlade om veckor innan Clinton skulle tvingas avgå. När hans opinionssiffror ändå fortsatte att stiga, menade samma tyckare att allt skulle förändras när folk väl insåg vad Clinton hade gjort. Och när det började stå klart att Clinton

inte skulle tvingas flytta från Vita huset i förtid, förutspådde tyckarna att han var slut som politiker. På valnatten den 3 november 1998 stod det klart att de hade haft fel.

Tvårt emot alla prognoser förlorade republikanerna fem platser i representanthuset, republikanerna som hade drivit sin valkampanj inriktad på Clintons dåliga moral, .

Visst har Clinton skadats rejält av Lewinskyaffären. Att han blir den andra presidenten i USA:s historia som ställs inför riksrätt – Andrew Johnson 1868 var den första, medan Richard Nixon däremot hann avgå innan han blev åtalad – kommer utan tvivel att präglade hans eftermäle. Hur det kommer att påverka hans förmåga att agera politiskt är däremot mera osäkert. Clinton har vid flera tillfällen visat att han mitt i en skandal ändå kan vara en effektiv politiker. Samtidigt som den specielle åklagaren Kenneth Starr presenterade sin utredning, lyckades Clinton t ex driva igenom sin vilja i budgetförhandlingarna med republikanerna i kongressen. Trots att riksrättsprocessen kommer att sätta en negativ bild av Clinton i historieböckerna, är sannolikheten alltså ganska stor att han kommer att kunna vara en relativt aktiv president under sina två sista år i Vita huset.

Många skulle säga att Clintons stora politiska framgång var att han lät Alan Greenspan fortsätta som chef för Federal Reserve, och att han gjorde Robert Rubin till finansminister och på så sätt försäkrade sig om en kompetent skötsel av ekonomin. Men Clinton har, som den första president vilken sluppit ta hänsyn till det kalla kriget, i själva verket lyckats förvandla amerikansk politik på ett mycket mer djupgående sätt.

”Alla är glada och nöjda och skillnaden mellan partierna är

minimal", säger David Brooks, redaktör på den konservativa tidskriften *The Weekly Standard*, när jag ber honom beskriva tillståndet i amerikansk politik. Tidigare fanns det radikaler som drev t ex skattefrågan i kongressen. Nu handlar det i stället om "vardagsrumspolitik". Det stora beslut som den republikanska kongressmajoriteten fattat är att döpa om Washington National Airport till Ronald Reagan Washington National Airport. Och för att få kongressen att framstå som aktiv har talmannen Newt Gingrich tillsatt en kommission för att utreda pensions-systemet, säger Brooks.

Det vanligaste omdömet om Bill Clinton är nog att hans enda politiska princip är den totala avsaknaden av principer. Han är en lysande utövare av politisk makt, och hans enda drivkraft är politisk överlevnad.

När tidskriften *US News & World Report* förra året undersökte hur amerikanerna uppfattar sin president blev resultatet detsamma. Samtidigt som de allra flesta tyckte att Clinton gör ett mycket bra jobb som president, trodde bara en tredjedel av de tillfrågade att hans politik styrdes av ideologisk övertygelse. Hela 58 procent trodde däremot att opinionsmätningar och det politiska dagsläget styrde presidentens agerande.

Visst är Clinton besatt av opinionsmätningar, och som få andra politiker har han gjort dem till en självklar del av sin strategi. När han höll sitt första stora tal om tillståndet i nationen i januari 1993, lät han sin dåvarande strateg Stanley Greenberg göra en undersökning som under talets gång visade hur människor reagerade på varje enskild formulering. Någon har t o m konstaterat att Clinton inte väljer semester mål utan att först ha gjort en opinionsmätning.

Under sina fem år i Washington har Clinton dessutom bytt

både politik och strategi så att man knappast kan förvånas över att många ser honom som principiös.

Men ändå går det att se en politisk linje, som gör att man inte utan vidare kan avfärda Clintons politik som en serie taktiska överväganden.

Clintons politik är egentligen en direkt fortsättning på de idéer och värderingar som med Ronald Reagan har kommit att dominera amerikansk politik. Medvetet eller ej har Clinton blivit en mer konservativ president än Reagan någonsin var, konstaterade bland andra den konservative kommentatorn Fred Barnes inför valet 1996.

Ronald Reagan lekte visserligen med tanken att lämna över ansvaret för välfärdssystemen till delstaterna, men betraktade det aldrig som politiskt möjligt. Bill Clinton lovade dock redan inför valet 1992 att sätta punkt för välfärdssystemet i dess dåvarande form. Och i juli 1996 kom Clinton överens med republikanerna i kongressen om en genomgripande reform. Ansvaret för utformandet av välfärdssystemet, alltså de olika stöden till fattiga, lades över på delstaterna.

Välfärdssystemet, som var mycket impopulärt i väljarkåren, hade länge med rätta kritiserats för att låsa in människor i livslångt bidragsberoende. Målsättningen med det nya systemet är att få människor som tidigare varit bidragsberoende att börja arbeta i riktiga jobb, till olika jobbförberedande sysselsättningar eller utbildningar. I utbyte mot ekonomiskt stöd från den federala statsmakten skall delstaterna se till så att detta mål uppnås. Men delstaterna skall också se till att människor inte blir beroende av federala medel i mer än två år i sträck, och fem år under en hel livstid. Om delstaterna inte

uppnår målet tvingas de finansiera egna välfärdssystem eller subventionerade jobb.

Det mesta talar nu för att reformerna kan bli framgångsrika. Erfarenheterna från delstaten Wisconsin, där guvernören Tommy Thompson redan på 80-talet började reformera välfärdssystemet och sätta bidragsberoende personer i arbete, är mycket goda. I Wisconsin har antalet personer som får stöd från välfärdssystemen minskat med 54 procent från 1993 till mitten av 1997. I hela USA var siffran 24 procent. Många frågar sig emellertid om reformerna i längden kommer att vara lika framgångsrika. Med en ekonomi som växer snabbt är det naturligt att många som tidigare varit beroende av välfärdssystemen får jobb, men kommer detta att fortsätta om tillväxten mattas? Det finns också frågetecken när det gäller de personer som blir kvar i välfärdssystemen, efter att de som är mest motiverade och lättast att slussa ut på arbetsmarknaden har fått jobb. Blir det lika lätt att hitta jobb åt människor som är bidragsberoende t ex på grund av drogmissbruk?

Men trots frågetecknen, och trots att det är för tidigt att definitivt uttala sig om resultaten, står det klart att Clinton med välfärdsreformen lyckats sätta punkt för en till stor del misslyckad socialpolitik.

”Clinton har ur ett republikanskt perspektiv varit en mycket bra demokratisk president”, sammanfattar David Brooks sin syn på presidenten. Och det gäller särskilt att han lyckats balansera budgeten.

Clinton har nämligen lyckats med det som Ronald Reagan bara kunde drömma om: att efter år av budgetunderskott kunna presentera en budget med svarta siffror. För 1998 förväntar sig administrationen ett överskott på 39 miljarder dol-

lar. Bill Clinton har naturligtvis varit snabb att ta åt sig äran för den balanserade budgeten. Och visst är det riktigt att såväl Clinton som den republikanska kongressen till helt nyligen avhållit sig från nya stora utgiftsprogram – men när budgeten började visa svarta siffror kom spenderbyxorna på i båda partierna. Framför allt är budgetbalansen dock ett resultat av förändringar i omvärlden.

Det kalla krigets slut har gjort det möjligt att minska försvarsutgifterna från 381 miljarder dollar 1988 till 267 miljarder dollar 1997, eller från 27 procent av den federala budgeten till 16 procent. Och minskningen väntas fortsätta. Steve Moore på den libertarianska tankesmedjan Cato Institute skrev i våras att Ronald Reagan är skyldig till såväl de stora budgetunderskotten som dagens överskott. Underskotten finansierade en försvarsuppbyggnad som gjorde det möjligt att avsluta det kalla kriget och därefter har det blivit möjligt att minska försvarsutgifterna.

Den andra faktorn bakom budgetöverskotten är den goda ekonomin, som gjort att skatteintäkterna ökat snabbare än någon kunnat föreställa sig. Bara under förra året tvingades finansdepartementet justera upp sina prognoser för skatteintäkterna under 1998 med närmare 50 miljarder dollar. Men även här finns Ronald Reagans politik med i bakgrunden, konstaterar Steve Moore. Det som brukar kallas för "Reaganomics", och som brukar få bära skulden för de stora budgetunderskotten – alltså skattesänkningar, frihandel, låg inflation och låga räntor lade i själva verket grunden för dagens framgångar i amerikansk ekonomi.

Den budget som Clinton presenterade våren 1998 förutspådde också att den federala statens utgifter kommer att

minska från 20,1 procent av BNP 1997 till 18,8 procent år 2003. Och från det att Clinton blev president 1993 har antalet anställda i den federala staten minskat med sex procent, eller 180 000 personer.

Även vad gäller den ekonomiska internationalismen har Clinton byggt vidare på Reagans idéer. Trots motståndet för viktiga grupper inom det demokratiska partiet (till exempel fackföreningsrörelsen) och en allt mer frihandelsfientlig opinion i kongressen, var det Clinton som drev igenom frihandelsavtalet NAFTA, som band samman USA, Kanada och Mexiko till ett stort frihandelsområde.

Förutsättningar för hög tillväxt, en balanserad budget och ett politiskt klimat där traditionella federala program på välfärdsområdet ifrågasätts, är det arv som Reagan lämnade efter sig. Bill Clinton har förvaltat det väl.

Men Clinton har inte bara fört vidare det politiska arvet från Reagantiden, han har också förenat det med en vilja att använda politiken på ett sätt som skiljer sig från den amerikanska liberalismens traditionella försvar för traditionell välfärdspolitik. "Marknadsekonomi och fri företagsamhet i kombination med en aktivistisk stat som ser till så att människor får utbildning och kan konkurrera i den globala ekonomin", så sammanfattar Martin Walker, tidigare Washingtonkorrespondent för brittiska tidningen *The Guardian* Clintons politik.

När jag härom året träffade Stanley Greenberg, Clintons kampanjrådgivare från kampanjen 1992, gav han uttryck för en liknande tankegång:

"Demokraterna under Clinton och brittiska labour under Blair är de första traditionella vänster-centerpartier som insett att anpassning till en förändrad omvärld är nödvändig.

För att överleva måste dessa partier bryta sin starka koppling till det traditionella industrisamhället, som håller på att försvinna, och välfärdsstaten, vars problem blir allt större”, konstaterade Greenberg.

Även om förändringen av demokraterna inte alls är lika genomgående som hos brittiska labour, har Bill Clinton förändrat utgångspunkterna för den politiska debatten i USA.

De gamla skiljelinjerna mellan förespråkare av höga skatter och låga skatter, stor och liten federal statsmakt och naturligtvis förhållningssättet gentemot Sovjet, som under stora delar av efterkrigstiden varit avgörande i amerikansk politik, har förlorat i betydelse.

Bakom detta nya politiska klimat ligger inte bara det kalla krigets slut och den värderingsmässiga förskjutning åt höger som Reagans tid som president innebar. Amerikansk politik skulle inte se ut som den gör idag utan den långvariga högkonjunktur som USA upplevt sedan början av 90-talet.

I januari i år publicerade presidentens ekonomiska rådgivare en rapport som visade att USA är inne i den längsta perioden av ekonomisk expansion i fredstid någonsin – 93 månader i följd. Samtidigt kommer siffror som visade att arbetslösheten fallit till sin lägsta nivå på 30 år, 4,3 procent i december 1998. Den goda arbetsmarknaden har inte bara inneburit att det skapats 17,7 miljoner nya jobb sedan Clinton tillträdde som president i januari 1993, den dåliga löneutvecklingen som många upplevt, och som varit en stor fråga i amerikansk debatt, har kunnat brytas. Mellan 1979 och 1996 föll den reala medianlönen för manliga arbetare med 11,4 procent. Under 1997 steg den däremot med 1,7 procent. Och under de första 10 månaderna 1998 med 2,3 procent. De lägst

betalda arbetarna har fått se sina reallöner öka med 5–6 procent sedan 1993. Arbetslöshetsnivåerna för svarta och spansktalande har nått historiskt sett mycket låga nivåer, och även dessa grupper har fått se sina reallöner stiga snabbt de senaste åren, rapporterar presidentens ekonomiska rådgivare.

Att så gott som alla amerikaner fått det bättre ställt ekonomiskt under 90-talet, har gjort att de traditionella fördelningsfrågorna förlorat betydelse. I stället spelar sakfrågor med vardagsanknytning, som kvalitet i skolan, tobaksrökning och brottsbekämpning allt större roll. Den gamla höger-vänster-skalan håller helt enkelt på att förlora sin betydelse i amerikansk politik.

Det var också som en ny typ av demokrat, vars åsikter varken var höger eller vänster, som Bill Clinton sjösatte sin presidentkampanj hösten 1991.

Det demokratiska partiet hade sedan slutet av 60-talet drivit allt längre åt vänster, och demokratiska kandidater betraktades av de flesta som politiskt omöjliga på nationell nivå. Endast en gång sedan Lyndon Johnsons jordskredsseger 1964 hade en demokrat valts till president, och det var den relativt konservativa sydstatsdemokraten Jimmy Carter som korades i spåren av Watergateaffären. Mondale och Dukakis, demokraternas kandidater 1984 respektive 1988, kunde lätt avfärdas som skattehöjande välfärdsstatsliberaler som inte brydde sig om medelklassen.

George Bush ställde 1992 upp för omval som en mycket traditionell presidentkandidat, och betonade sin långa erfarenhet av utrikespolitik och framgångarna i Gulfkriget. Men Clinton insåg att det efter det kalla krigets slut fanns utrymme för en annan typ av kandidat. För det var inte längre hotet från

kommunismen som oroade väljarna, utan den egna ekonomin. USA höll 1992 på att ta sig upp ur en konjunktursvacka, och många som aldrig tidigare hade behövt oroa sig för sina jobb, hade i ett par års tid känt sig osäkra. Ett tag hade det verkat som om den amerikanska drömmen om att genom eget hårt arbete få det bättre, hörde till historien.

Bill Clinton blev den oroliga medelklassens kandidat. Influerad av studiekamraten och Harvardprofessorn Robert Reich, som skrivit boken *The work of nations* om den nya kunskapsintensiva ekonomin (och som senare blev Clintons arbetsmarknadsminister), betonade han utbildningens betydelse för skapandet av nya jobb och välstånd. Välutbildad arbetskraft är nämligen, menade Reich och Clinton, USA:s främsta konkurrensmedel i den globala ekonomin. Han talade om att förändra välfärdssystemet. Och han lovade att reformera sjukvårdssystemet så att alla amerikaner skulle komma att omfattas av en sjukvårdsförsäkring.

Med detta budskap lyckades han vinna tillbaka den grupp väljare som Stanley Greenberg kallade "Reagandemokrater", alltså arbetare som traditionellt röstat på demokraterna, men som tilltalats av Reagans patriotism, skattesänkningar och kritik av välfärdssystemen.

Men den nya politik som Clinton hade utlovat lät vänta på sig. Clintons närmaste rådgivare i Washington hade ingen större förståelse för hans vilja att vara en ny typ av demokrat. Detsamma gällde också i hög grad Hillary Clinton (som värderingsmässigt står till vänster om presidenten), som fick ansvar för sjukvårdsreformen. Clintons i Washingtonsammanhang oerfarna medarbetare hade heller ingen erfarenhet av att hantera de garvade politikerna i den dåvarande demokratiska kon-

gressmajoriteten. De mer traditionella demokraterna kunde därför i hög utsträckning diktera Clintons politik. Så i stället för att bli den förnyare han framställt sig som, kom Clinton att framstå som en väldigt traditionell amerikansk liberal.

Den sjukvårdsreform som presenterades sände alla de negativa signaler som kommit att göra "liberal" till ett skällsord i amerikansk politik. Centralisering, expertstyre, byråkrati och ogenomtränglighet var en ganska enkel sammanfattning av förslaget som maldes sönder under kongressbehandlingen. Och när republikanerna vann valet till kongressen i november 1994 var detta ett tydligt tecken på missnöjet med Clinton, som av de allra flesta väljare betraktades som en misslyckad president.

Men Clinton vägrade ge upp. Fastän han saknade politisk inriktning, och var i händerna på en republikansk kongress fylld av förändringsvilja, utformade han successivt en ny strategi som skulle lägga grunden för valsegern 1996.

Clintons rådgivare rekommenderade först att han skulle ansluta sig till kongressdemokraternas linje, och bestämt avfärda samtliga republikanska förslag. Resultatet blev att Clintons opinionssiffror fortsatte att falla.

Den politiska konsulten Dick Morris – som för övrigt också hjälpte Clinton i början av 80-talet, när han blivit bortröstad som guvernör i Arkansas – fick snart i uppgift att utarbeta en ny strategi för presidenten. Resultatet blev en ny, eller åtminstone en nygammal, Clinton.

"Jag trodde att han skulle avsluta talet med att förklara att han tänkte byta parti och bli republikan", förklarade den kände konservative kommentatorn William Kristol efter att i mitten av december 1994 ha hört det TV-sända tal som signa-

lerade Clintons omsvängning. Det var inte längre samhällsingenjören som talade, utan centerpolitikern, ja rent av populisterna från 1992 som åter tog medelklassens behov på allvar.

Utgångspunkten för den strategi som Dick Morris utarbetade var republikanernas framgångar. Den republikanska agendan var mycket populär, med budskap som sänkta skatter och en balanserad budget. Men i stället för att acceptera de republikanska förslagen rakt av, rådde Morris Clinton att skaffa sig ett *eget sätt* att uppmärksamma den republikanska agendan.

Strategin fick beteckningen triangulering: Clinton skulle inta en ny position i det politiska landskapet. Han skulle inte bara placera sig *mellan* talmannen Newt Gingrichs revolutionära republikaner och demokraterna till vänster. Han skulle dessutom placera sig *ovanför* de vanliga skyttegravarna.

I sin memoarbok *Behind the oval office* tar Morris skatterna som exempel på hur trianguleringen kan användas. När republikanerna krävde allmänt sänkta skatter, svarade Clinton med att kräva skattesänkningar som gynnade särskilt populära ändamål, exempelvis skattelättnader för familjer som satsar på barnens utbildning. Samma sak gäller budgetpolitiken. När republikanerna krävde en balanserad budget, kom Clinton också att kräva att budgeten balanserades, men på "rätt sätt", utan impopulära besparingar.

Clinton skulle alltså ansluta sig till de populära delarna av den republikanska agendan, men ge frågorna en ny och förhoppningsvis attraktivare inramning. Samtidigt skulle han attackera impopulära delar av republikanernas politik, t ex nedskärningar i Medicare, pensionärernas sjukvårdsförmåner.

Denna strategi visade sig vara mycket framgångsrik under budgetförhandlingarna hösten 1995. Egentligen skilde sig

Clintons förslag inte särskilt mycket från republikanernas. Men Clinton gick till angrepp mot föreslagna besparingar i några populära utgiftsprogram, vilket fick republikanerna att framstå som hänsynslösa nedskärningsförespråkare. När republikanerna i kongressen dessutom vägrade släppa igenom en motion om tillfällig finansiering av den federala statsmakten under tiden det förhandlades om den ordinarie i budgeten, blev följden att den federala staten stängdes två gånger inom loppet av en månad, och republikanerna framstod som ännu mer extrema. Därmed hade Bill Clinton tagit tillbaka initiativet från republikanerna.

Den andra viktiga delen av Bill Clintons strategi var betoningen av det som i amerikansk debatt brukar kallas för värdefrågor, exempelvis familjens roll, bidragsberoende, våld i TV och brottslighet. Eller kort sagt, frågor med stark förankring i människors vardag. Traditionellt hade detta varit republikanskt territorium, medan demokraterna talat i systemtermer. Men republikanernas budskap i värdefrågor hade med tiden blivit rent negativt, man sade nej till allt utom kärnfamiljen. Det är en inställning som inte delas av amerikanen i gemen. Clinton, eller snarare Morris, såg detta och formulerade ett mer moderat budskap som appellerade till väljarna. Medan republikanerna var för hårda straff, men mot inskränkningar i rätten att bära vapen, kombinerade Clinton stränga straff med regleringar på vapenområdet. Och medan den republikanska retoriken i välfärdsfrågan byggde på fördömanden av bidragsberoende ensamstående mammor, talade Clinton om hur bidragsberoende kunde vändas till jobb.

Trots att många, inte minst journalister, avfärdar alla Clintons förslag som obetydliga småsaker, är de förmodligen nyck-

eln till hans framgång. När Clinton talade om våld i TV, rökning och kvaliteten på de offentliga skolorna, kände väljarna helt enkelt att deras vardagsproblem för en gångs skull togs på allvar bland politikerna i Washington DC.

I dag försöker republikanerna självklart ta efter Clinton. Majoritetsledaren i representanthuset, Dick Armey, talar om hur man kan förbättra kvaliteten i Washington DC:s nedgångna offentliga skolor och hur bilförsäkringarna kan bli bättre. Och Newt Gingrich, som för bara några år sedan kallade sig för "revolutionär", pratar om vattenkvalitet och sjukvård för människor med diabetes.

Kanske ligger det något i tidskriften *US News & World Reports* påstående att det faktiskt finns en "clintonism". För precis som "thatcherismen" och "reaganismen" förändrade den politiska debatten på 80-talet, har Clinton om inte förändrat, så åtminstone kommit att symbolisera en förändring av politiska debatten i USA.

Med det kalla kriget vunnet och ekonomin i gott skick, kan politiken handla om småsaker. Ja, hur skall man annars förklara att bilförsäkringspremier kan avgöra guvernörsväl och att åtgärder mot tobaksrökning har blivit en viktig politisk fråga på nationell nivå.

Då är det heller inte så konstigt att några av USA:s mest framgångsrika och dynamiska politiker återfinns i guvernörresidens och stadshus runt om i landet. Det är där ansvaret för stora delar av politiken ligger, och det är där de flesta beslut som påverkar människors vardag fattas.

Wisconsins republikanske guvernör Tommy Thompson är ett exempel. Långt innan välfärdsreformer hamnade på den politiska agendan i Washington, började han med framgång

reformera Wisconsin's välfärdssystem och ställa krav på bidragstagarna. Och erfarenheterna från Wisconsin blev, som vi sett, en viktig inspirationskälla för Clintons reform 1996 och senare för Tony Blairs försök att reformera det brittiska välfärdssystemet.

Mest känd, och det långt utanför USA:s gränser, är dock New Yorks borgmästare Rudy Giuliani, som med slagordet "livskvalitet" fått bukt med brottsligheten och gjort New York till en trevligare stad.

Men Rudy Giuliani är bara en av många borgmästare som under 90-talet genomfört radikala förändringar i tidigare nedgångna storstäder runt om i USA. De representerar olika politiska partier. Giuliani är republikan, precis som Richard Riordan i Los Angeles, Steven Goldsmith i Indianapolis och Bret Schundler i Jersey City, medan Ed Rendell i Philadelphia, John Norquist i Milwaukee och Michael White i Cleveland är demokrater. Trots att de inte tillhör samma parti har de i princip ett gemensamt förhållningssätt till politiken. Och trots att de tillhör olika partier, utbyter de regelbundet idéer.

Den nya generationen borgmästare representerar ett radikalt brott med det gamla. Sedan 1950-talet expanderade stadsförvaltningarna kraftigt. Utgifterna mångdubblades och nya ansvarsområden kom till, utan att någon ställde sig frågan om det gjorde någon nytta. Och poster i statsförvaltningarna blev ett sätt att belöna anhängare och hålla samman den koalition som röstat fram borgmästaren. Resultatet blev att de offentliga tjänsterna utarmades, finanserna kördes i botten och medelklassen flydde storstäderna.

Men storstadsproblem som brottslighet, dålig offentlig service och förfallna skolor, går att lösa utan långtgående ekono-

misk omfördelning, konstaterar de nya borgmästarna. Lösningen som de alla pekar på är, förutom av Giuliani inspirerad brottsbekämpning, konkurrensutsättning. Städernas invånare skall få valuta för sina skattepengar, både i form av bra service och trygg stadsmiljö.

Visst finns det fortfarande viktiga skiljelinjer i amerikansk politik. Precis som i Sverige riskerar det offentliga pensionsystemet – Social security – att gå över styr när 40-talisterna pensioneras. Man räknar med att systemet kring år 2013 kommer att betala ut mer än vad som kommer in via skattsedel. I sitt stora tal till kongressen i januari 1998 lät Clinton förstå att han anser att hela det förväntade budgetöverskottet skall användas för att förstärka Social security, republikanerna däremot anser att budgetöverskottet skall användas för att sänka skatterna. Men krisen i pensionssystemet, som förmodligen kommer att bli en av de stora frågorna i Washington under kommande år, öppnar även för en ny motsättning. Allt fler både inom republikanerna och demokraterna i kongressen anser att dagens pensionssystem skall ersättas av ett nytt som baseras på privat sparande.

Tankesmedjan Cato Institute har t ex knutit arkitekten bakom det privatiserade chilenska pensionssystemet, José Pinera till sig, och argumenterar för att ersätta det nuvarande systemet med individuella pensionssparkonton. Det är en idé som attraherar många republikaner, som inte bara ser praktiska fördelar med en sådan reform, utan även partipolitiska. Den inflytelserike konservative journalisten David Frum skrev i en artikel för en tid sedan att en pensionsreform skulle kunna få samma betydelse för republikanerna som bostadspriatiseringarna hade för Margaret Thatcher. På samma sätt som

möjligheten att äga sin bostad fick många briter att se fördelarna med privat ägande, räknar Frum med att ett privatiserat pensionssystem skulle förstärka amerikanernas tro på låga skatter och en fri ekonomi, och därmed göra dem mer benägna att rösta republikanskt.

En privatisering av pensionssystemet är emellertid en idé som också Clinton visat intresse för. Men även om demokraterna i kongressen överlag slutit upp bakom Clinton och rört sig mot den politiska mitten, är många mer vänsterorienterade demokrater skeptiska till en sådan privatisering.

”En fullständig missuppfattning. Demokraternas framgångar kommer inte att bygga på medelklassväljare, utan arbetare som saknar högre utbildning och växande aktieportföljer”, konstaterade Stanley Greenberg för en tid sedan i *Wall Street Journal*, apropå tanken att det bland demokrater skulle finnas starkt stöd för en privatisering av pensionssystemet. Mark Penn, Clintons nuvarande chefsstrateg, menar däremot att det finns ett överväldigade stöd för privatisering. ”Högre utbildning och högre inkomster omformar det politiska landskapet.” Demokraterna måste ta vara på den medelklassorienterade optimism som varit kärnan i Clintons budskap, anser Penn. Och då är en privatisering av pensionssystemet självklar.

Denna debatt är emellertid mycket mer än en akademisk debatt mellan två Harvardutbildade toppkonsulter. Den antyder vad som kan bli huvudstrid i primärvalen år 2000, då Clintons efterträdare skall utses. Vicepresident Al Gore kommer säkerligen att fortsätta på Clintons kurs. En annan ledande privatiseringsivrare i kongressen, senator Bob Kerrey, har visserligen meddelat att han inte kandiderar till presidentposten, men han lär bli en viktig aktör i amerikansk politik de

närmaste åren. Deras åsikter kommer antagligen att ställas mot Dick Gephardts vänsterbudskap. Gephardt, som är demokraternas ledare i representanthuset, förväntas inte bara motsätta sig privatisering av Social security. Han motsätter sig också en av de centrala delarna av Clintons politik: strävan efter ökad frihandel.

Trots dessa skillnaderna tyder det mesta faktiskt på att Clinton har förändrat sitt parti. Två tredjedelar av demokraterna i kongressen röstade för uppgörelsen om en balanserad budget. Ingen demokrat, inte ens Gephardt, vill höja skatterna och få vill se nya stora utgiftsprogram. Samma sak gäller de demokratiska väljarna. En opinionsmätning gjord av Mark Penn för DLC (Democratic Leadership Council, en organisation för demokrater som åsiktsmässigt står Clinton nära – så kallade new democrats), visade att en majoritet av dem som i dag identifierar sig som demokrater, står för åsikter som ligger nära Clintons.

”I dag inser allt fler att det gamla demokratiska partiet spelat ut sin roll. Man skulle kunna säga att det demokratiska partiet liknar ett tåg som befinner sig i en kurva. Bill Clinton är först och har redan svängt, medan resten av tåget ännu inte har svängt, men kommer att göra det”, säger Will Marshall, chef för DLC:s tankesmedja Progressive Policy Institute, när jag träffar honom i Washington DC.

I stället för högre skatter och ökad omfördelning är det förutsättningarna för en dynamisk ekonomi, bra skolor och hårda tag mot brottslingar som i allt högre grad definierar den demokratiska väljarkåren. Och de nya demokraterna är knappast unika.

Bill Clinton fångar tidsandan. Men han är ingen visionär.

Och med en karriär kantad av skandaler är han knappast något moraliskt föredöme. Men efter det kalla kriget vill de amerikanska väljarna se andra kvaliteter än visionärens och det moraliska föredömet hos sin president.

De vill ha en pragmatisk person som kan administrera en växande ekonomi. De vill ha en ledare som kan ge människor ett gott liv, med ekonomisk tillväxt, låg brottslighet, bra skolor och ett liv utan alltför mycket cigarettök. De vill, med Rudy Julianis ord, ha en president som sätter människors livskvalitet först. Bill Clinton har varit precis denna typ av politiker.

Även om Clinton dominerar den politiska scenen är amerikansk politik i dag lika mycket historien om republikanernas förvandling. För som vi har sett, går det inte att förstå Clintons framgångar utan att ta hänsyn till det politiska arvet efter Ronald Reagan och republikanernas spektakulära seger i kongressvalet 1994.

"Newt! Newt! Newt! . . .", ropade republikanerna – och någon fyllde i "It's a whole Newt world!" – när Newt Gingrich den 4 januari 1995 valdes till talman i representanthuset. I valet två månader tidigare hade republikanerna triumferat. Med hjälp av 52 nya mandat i representanthuset hade de för första gången på 42 år fått majoritet i representanthuset. Men de hade också fått majoritet i senaten, 11 nya guvernörsposter och 484 nya mandat i delstaternas lagstiftande församlingar. Ingen republikan som ställde upp för omval hade blivit besegrad. Men på demokraternas lista över förluster återfanns namn som Mario Cuomo, guvernör i staten New York, Dan Rostenkowski, ordförande i representanthusets skatteutskott och talmannen i representanthuset, Thomas Foley, som sparkades ut av väljarna i delstaten Washington. Och en demo-

kratisk celebritet som Ted Kennedy lyckades med nöd och näppe rädda sig kvar i senaten.

De nyvalda republikanerna brann av ideologisk övertygelse. Många av dem hade aldrig tidigare varit politiker, men de hade kommit till Washington för att göra revolution. För att göra slut på den stora staten, för att sänka skatter och för att balansera budgeten.

I dag, fyra år senare, är det ingen som talar om revolution. Tvärtom är det republikanerna som har tappat det mesta av sina politiska idéer. Partiet förlorade platser i representanthuset i ett val som alla hade sett som en given republikansk framgång. Och revolutionsledaren själv, Newt Gingrich, har tvingats avgå.

Men den där januaridagen 1995 var Newt Gingrichs dag. Han hade förvandlat sitt parti. Längre skilde det sig inte mycket från demokraterna – man var för allt som demokraterna var för, fast lite mindre. Påståendet att demokraterna höjer skatterna mycket medan republikanerna höjer dem mindre, sammanfattade ganska väl vad republikanerna stod för. Och när John F Kennedy i början av 60-talet ville sänka skatterna motsatte sig republikanerna detta, eftersom det skulle äventyra balansen i statsfinanserna. Republikanerna var också etablissemangets parti, och representerades av politiker från nordöstra USA och mellanvästern. Demokraterna dominerade södern och var djupt förankrade i den konservativa populistiska tradition som med stor misstänksamhet betraktade allt som hade med den federala statsmakten att göra.

I dag har partierna bytt plats. Demokraterna dominerar i nordöst och försvarar den federala statsmakten, medan re-

publikanerna är söderns och den antipolitiska populismens parti.

Det är en förvandling som till stor del sammanfaller med Newt Gingrichs karriär. Visst kan man spåra en hel del av dagens republikanska budskap tillbaka till Barry Goldwater, som var republikanernas presidentkandidat 1964. Men det var först under 80-talet som det antipolitiska budskapet kom att dominera partiet. När Gingrich valdes in i representanthuset 1979 var det normalt för republikanerna i kongressen att vara i opposition. Få tankar hade tänkts om hur partiet skulle kunna få majoritet. Men kongressmannen från Georgia och hans gelikar ställde successivt upp tre mål: att misskreditera demokraterna, att formulera en positiv agenda som partiet kunde enas kring, och att själva få kontroll över partiet.

Gingrich lyckades. Att demokraterna utmålades som maktfullkomliga och korrupta var en bidragande orsak till valsegern 1994. Med valmanifestet *Contract with America* 1994 fick partiet sin nya agenda. Och Newt Gingrich och en ny generation republikaner kontrollerar i dag partiet.

Men historien om republikanernas förvandling är också historien om hur en konservativ gräsrotsrörelse växte fram och kom att dominera republikansk politik i många delstater.

Mest känd är förstås den religiösa högern med organisationer som Christian Coalition och Family Research Council, där förbud mot abort och rätten att utbilda sina egna barn i hemmet (för att undvika liberala och sekulära offentliga skolor) står högst på agendan. Men listan över konservativa är mycket längre än så. Det finns organisationer för lägre skatter, mot budgetunderskott och, inte minst, den mäktiga National

Rifle Association och andra organisationer som försvarar rätten att bära vapen.

Vad skattemotståndarna, vapenanhängarna och de religiösa aktivisterna som oroar sig för det kulturella förfallet och hoten mot kärnfamiljen har gemensamt, är att de under 80-talet gjort det republikanska partiet till sitt redskap för att få politiskt inflytande. Genom kampanjbidrag till kandidater, TV-reklam, massutskick till kyrkobesökare av broschyrer som klargjorde vilka kandidater som är för kärnfamiljen, har den konservativa gräsrotsrörelsen åstadkommit en mobilisering av väljare som spelat en avgörande roll för republikanernas framgångar i valen 1994 och 1996.

Om de konservativa gräsrotterna under 80-talet blivit kärnan i det republikanska partiet, så har södern under samma period blivit partiets geografiska bas. Valet 1994 blev den slutliga bekräftelsen på att republikanerna tagit ett fast grepp om södern. Republikanerna blev i valet inte bara det parti som sände flest representanter från södern till Washington. För första gången det här århundradet var det republikaner på en majoritet av guvernörsposterna i södern. Och för första gången sedan inbördeskriget valdes republikanska talmän i två lagstiftande församlingar i södern. Men det som verkligen visar att republikanerna håller på att bryta det som långt in på 1900-talet betraktades som söderns enpartisystem är framgångarna på den verkliga lokalnivån. Republikaner har börjat vinna val till poster som sheriff och fredsdomare, vilket för bara några år sedan hade varit otänkbart.

Bakom de republikanska framgångarna i södern ligger ett utbrett missnöje med demokraterna. Dels handlar det om att den svarta befolkningen kommit att spela en allt större roll,

både som väljare och som förtroendevalda, och många vita väljare har känt att deras intressen inte tas till vara av demokraterna. Rasfrågan är inte minst viktig eftersom det var den som på 60-talet utlöste de vitas övergång till republikanerna. När konservativa, och i många fall reaktionära och rasistiska demokrater som aldrig tidigare skulle ha kunnat tänka sig att rösta på en republikan, såg hur demokratiska presidenter lagstiftade mot segregation, började de i stället stödja republikanska politiker. Det gällde t ex Barry Goldwater, som i senaten röstade mot Lyndon Johnsons medborgarrättslag, och som i valet vann ett par delstater i djupaste södern.

Samtidigt utvecklades demokraterna under 70- och 80-talen till ett parti som kom att förespråka en stor federal statsmakt. Försvaret av delstaternas rätt att sköta sina egna angelägenheter, som varit kärnan i det demokratiska partiet i södern, försvann successivt i och med nya idéer om federala åtaganden. I stället började republikanerna fånga upp det traditionella antipolitiska budskap som fortfarande har stor betydelse i södern, där de flesta väljare är djupt skeptiska till allt som har med Washington att göra.

Men bakom republikanernas framgångar döljer sig även viktiga ekonomiska faktorer. Under efterkrigstiden har den ekonomiska utvecklingen skjutit fart. Jordbruket har fått lämna plats för nya, i många fall högteknologiska företag. Utländska, både europeiska och japanska storföretag, har förlagt nya fabriker till delstater i södern. Och städer som Atlanta i Georgia och Birmingham i Alabama blir allt viktigare kommersiella centra. Det ekonomiska uppsvinget har också lett till en snabbt ökande inflyttning från norr, vilket kommit att

förändra väljarkårens sammansättning på ett sätt som gynnat republikanerna.

Samtidigt som republikanerna tagit ett fast grepp om södern, har politiker från södern tagit ett fast grepp om republikanerna. Newt Gingrich är från Georgia. Majoritetsledaren i senaten, Trent Lott, är från Mississippi och hans kollega i representanthuset, Dick Armey, är från Texas, precis som inpiskaren Tom DeLay.

Söderns intåg i det republikanska partiet har redan förändrat partiet i grunden, för som Phil Gramm, senator från Texas, påpekat är republikaner från södern ”mer konservativa, mer ideologiskt hängivna och mer konfrontationsinriktade”.

Det var dessa konfrontationsinriktade ideologer som kom till Washington i januari 1995. Med sig hade de valmanifestet ”Contract with America”, som bl a innehöll löften om en balanserad budget och begränsning av hur många mandatperioder en politiker får inneha ett ämbete.

Men glädjeyran varade inte mycket längre än de första hundra dagarna av intensivt lagstiftningsarbete, då republikanerna i representanthuset drev igenom löftena från valmanifestet. Men de allra flesta förslagen kom inte längre än så. Senaten fördröjde dem, eller förändrade dem till oigenkännlighet, och Clinton lade in sitt veto. Och ganska snart började många se Gingrichs ”revolutionärer” som en samling ideologiska extremister utan förankring i verkligheten.

Visst ville väljarna ha en balanserad budget, en minskad federal statsmakt och sänkta skatter. Republikanerna hade ställt de rätta frågorna. Men man övertolkade det mandat man hade fått. De flesta väljare hade inte hört talas om kontraktet

med Amerika, och de allra flesta som röstade republikanskt gjorde det därför att de var missnöjda med Clinton.

Det var dessa genomsnittsväljare som konfronterades med en republikansk kongressmajoritet uppfylld av sina egna principer. Många upplevde det som orättvist när de fick höra att Medicare – sjukvård för pensionärer – var ett viktigt besparingsobjekt, samtidigt som olika stödformer till näringslivet lämnades ifred.

Vi misstog våra egna aktivisters entusiasm för folkets, konstaterar Newt Gingrich i boken *Lessons learned the hard way*, om tiden efter valet 1994. Republikanerna överdrev sitt mandat, och gjorde inte de prioriteringar som människor i allmänhet tyckte var de riktiga.

Det riktigt stora misstaget var emellertid beslutet att stänga den federala staten i december 1995. När kongressen och Vita huset inte kunde enas om budgeten, och när det inte fanns något beslut om finansiering tvingades all statlig verksamhet som inte var helt nödvändig att upphöra. Republikanerna kunde ha släppt igenom en tillfällig lösning, men de var övertygade om att stängningen av staten skulle skada Clinton. Men Clinton kunde utnyttja tillfället för att utmåla Gingrich som nitisk och extrem. Och även om de vann kongressvalet 1996, återhämtade de sig aldrig sakpolitiskt.

I stället har Clinton genomfört och tagit åt sig äran för populära republikanska idéer som balanserad budget och en välfärdsreform, utan att de forna "revolutionärerna" försökt föra debatten vidare.

"Republikanerna är på sätt och vis offer för sin egen framgång. De har under årtal attackerat demokraterna och fått

dem att förändras, men själva har de inte hängt med”, konstaterar Stanley Greenberg.

Den republikanska kongressmajoriteten har i dag blivit ett med makten. De vet inte längre vad de vill med sitt maktinnehav, och många av de principer som partiet försvarade i valen 1994 och 1996 har förlorat sin betydelse. Precis som demokraterna de kritiserade i valrörelsen 1994, är dagens republikaner inte intresserade av mycket mer än att bli omvalda. Den transportbudget som den republikanske ordföranden i transportutskottet presenterade våren 1998, och som senare godkändes av representanthuset, satte inte bara sprätt på en stor del av det förväntade budgetöverskottet, alltså det som man samtidigt ville använda för att sänka skatter. Transportbudgeten var också en enda lång lista på valflask i form av nya broar och vägar, allt för att ledamöterna skall kunna åka hem och till sina distrikt och visa vad de åstadkommit, för att sedan bli omvalda.

Men problemet är mycket större än så. Och det är spegeln bilden av framgångarna. I och med att republikanernas geografiska bas flyttats från nordost och mellanvästern till södern och sydväst, har även partiet förändrats både vad gäller politik och politiska ledare. I en uppmärksam artikel i tidskriften *Atlantic Monthly* skrev den konservative journalisten Christopher Caldwell för en tid sedan att det innebär ett stort problem för republikanerna att ha sin politiska tyngdpunkt i södern. Söderns intressen och värderingar skiljer sig helt enkelt så pass mycket från övriga landet, att det blir svårt att attrahera väljare i övriga landet. Enligt Caldwell har republikanerna nu nått den punkt där söderns intressen och värderingar fått ett sådant

utrymme att väljare i andra delar av landet börjar känna sig främmande inför republikanernas politik.

Republikanerna riskerar till och med att förlora konservativa väljare i andra delar av USA. Socialt konservativa och fackligt anslutna arbetare i mellanvästern riskerar att skrämmas bort av ett parti som identifierar sig med söderns lagar mot fackföreningar. Den antipolitiska populismen i södern är inte alls lika utbredd i nordöstra USA, där acceptansen för en relativt stor statsmakt är större. En på många håll invandrarfientlig retorik, inte minst inom partiet i Kalifornien, har dessutom gjort republikanerna – med George W Bush, guvernör i Texas, som lysande undantag – omöjliga bland spansktalande. Med tanke på att de är en stor och växande grupp väljare i de två största, och i presidentval viktigaste, delstaterna Kalifornien och Texas, bådär det knappast gott för framtida republikanska presidentkandidater.

Många amerikaner utanför södern har svårt att se det rimliga i republikanernas tal om att rätten att bära vapen för att kunna försvara familj och egendom mot inkräktare (i många fall underförstått den federala staten) är helig oavsett omständigheterna. När vapenägarorganisationen National Rifle Association, som utövar stort inflytande över republikanerna, bedriver kampanj på temat att tjänstemännen på ATF, den federala byrån för alkohol, tobak och eldvapen, är en samling omoraliska skurkar, skräms många amerikaner bort från republikanerna.

På 70-talet kunde demokraterna kopplas samman med militanta extremister. I dag är det många som gör samma koppling mellan republikanerna, deras stödorganisationer med vapenfrågan högt på agendan, och den sk milisrörelsen.

Men framför allt handlar det om kulturella skillnader. I södern står kristna värderingar i centrum för politiken, på ett sätt som är främmande för människor i övriga USA. Visst har republikanerna rätt när de säger att många amerikaner är konservativa i sociala frågor, och försvarar exempelvis kärnfamiljen. Men det innebär inte att de ställer upp på den i många avseenden dogmatiska och intoleranta kristendom som är utbredd i södern, och som blivit republikanernas definition av värden och moral, skriver Caldwell.

Tvärtom är amerikanen i gemen betydligt tolerantare än vad man kan tro när företrädare för republikanerna talar om "medelklassvärderingar". Våren 1998 utkom sociologen Alan Wolfe med boken *One nation, after all*, som är resultatet av en omfattande undersökning av medelklassens åsikter och värderingar. Wolfe visar att den amerikanska medelklassen, från Bostons förorter till Tulsa i Oklahoma, mitt i bibelbältet, är betydligt mer positiva till religiös mångfald, homosexuella och kvinnors rättigheter, än vad den religiösa högern ger sken av. Visst har många amerikaner en konservativ syn i moralfrågor. Men vad Wolfe visar är att de drar en tydlig skiljelinje mellan privata värderingar och de värderingar de vill se förverkligade genom politiska beslut. Denna distinktion, som konservativa republikaner brukar bortse ifrån, är sannolikt en viktig anledning till varför så många amerikaner anser att Clinton agerat på ett moraliskt förkastligt sätt, men ändå motsätter sig riksriättsprocessen.

Att Caldwell har rätt när han skriver att en extrem hållning i värdefrågor riskerar att skada republikanerna är redan uppenbart. I våras vann demokraterna ett uppmärksammat fyllnadsval i Kalifornien. De republikanska gräsrotterna hade då valt

en konservativ abortmotståndare som kandidat i stället för den liberala republikan som Gingrich hade föredragit som kandidat och som kunde ha vunnit i den i abortfrågan liberala valkretsen.

”Men det behöver inte finnas en sådan motsättning”, säger Grover Norquist, som är spindeln i nätet för mycket av den konservativa gräsrotsrörelsen. ”Reagankoalitionen bestod av en rad olika grupperingar, med den gemensamma nämnaren att de ville bli lämnade i fred. Vapenägarna vill ha sina vapen. Företagarna vill slippa byråkrati och höga skatter. Den religiösa högern vill slippa offentliga påbud som kan störa deras tro. Denna ’lämna-oss-i-fred-koalition’ består och förstärks.”

Men frågan är om Reagankoalitionen går att återupprätta. Till stor del byggde den på det kalla kriget. Och nu när alla är för låga skatter, kan skatterna inte längre tjäna som sammanhållande faktor. Fram till valet i november stod hoppet till Bill Clintons sexliv. Men nu måste republikanerna hitta en annan politisk dagordning som kan förena partiets olika falanger.

Tvärtemot vad Norquist säger har konflikten mellan den republikanska koalitionen olika delar blivit allt tydligare, inte minst sedan det blivit tydligt att den religiösa högern inte konkret har lyckats påverka politiken i Washington.

”Vi har stött republikanerna i 18 år, och vi har inte fått något tillbaka”, sade exempelvis en upprörd Gary Bauer, chef för den socialkonservativa organisationen Family Research Council, i en intervju i *New York Times* förra året.

Att republikanerna i kongressen har struntat i gräsrotshögerns sociala agenda, är den dominerande åsikten bland ledarna för den religiösa högern. I valrörelserna accepterar

republikanerna visserligen den religiösa högerens budskap, och tar mer än gärna emot stöd, men efteråt struntar de i frågor som abortförbud och skolbön i offentliga skolor, konstaterar den religiösa högerens företrädare.

James Dobson som leder organisationen Focus on the Family och har ett i moralkonservativa kretsar populärt radio-program, hotade i våras med att fördöma republikanerna för att de inte drivit igenom abortförbud och avskaffat National Endowment for the Arts, som man anklagar för att uppmuntra sedeslös och homosexuell kultur. Dobson gick t o m så långt att han hotade att dra tillbaka sitt stöd till partiet och se till att de konservativa gräsrotterna varken röstade eller arbetade för republikanerna.

För många inom den religiösa högern verkar det i dag inte spela någon roll om republikerna har makt eller inte. Huvudsaken är att partiet är renlärt: att dess aktivister tillhör den religiösa högern, att kandidaterna delar dess värderingar och att den politiska ledningen är beredd att på nationell nivå försöka förverkliga idéerna.

Visst kan man hävda att dessa motsättningar bara är uttryck för växtvärk. Partiet har äntligen fått makt, och man tvistar nu om hur makten skall användas. Samtidigt är skillnaderna helt enkelt för stora mellan mer liberala republikaner, personer som Grover Norquist vilka anser att skattesänkare kan samsas med religiösa moralister, och de som likt Gary Bauer och James Dobson helst skulle vilja ha ett republikanskt parti där alla slöt upp bakom den religiösa högerens politik. Denna splittring har också lett till att Gary Bauer på allvar börjat fundera på att själv ställa upp i presidentvalet år 2000, som en

samlade kandidat för den religiösa högern – med ett garanterat valnederlag för republikanerna som resultat

Förvandlingen av det republikanska partiet till ett parti dominerat av konservativa aktivister från södern håller dessutom på att upphäva en gammal sanning i amerikansk politik. Nämligen att ökande inkomster leder till att människor blir republikaner. Republikanerna har de senaste åren stadigt förlorat terräng i de mest sofistikerade och kosmopolitiska delarna av USA, i väst och nordost. Valresultat visar också att demokraternas andel bland de rikaste väljarna ökat stadigt under 80-talet. 1980 röstade 25 procent av väljarna inom gruppen med högst inkomster på demokraterna. 1996 var siffran 41 procent.

Välstånd leder inte automatiskt till vapensvärmeri och hat mot den federala statsmakten. Det leder inte ens till skattektrötthet, vilket många republikaner har hoppats på. Tvärtom leder det till krav på bra utbildning, miljömedvetenhet och en kulturell tolerans som är raka motsatsen till det som den religiösa högern står för. Bill Clinton är den första politiker som har tagit hänsyn till denna växande väljargrupp och gjort den till sin egen.

Republikanerna, däremot, tycks ha förlorat förståelsen för vad många väljare vill. De motsätter sig åtgärder för att minska tobaksrökningen bland skolungdomar, och framstår som tobaksbolagens lydiga lakejer. Det gäller särskilt republikaner från de delstater i södern där tobaksindustrin är en viktig näring och där tobaksbolagen skänker stora penningssummor till republikanernas kampanjkassor. Och de visar inget större intresse för att förändra kampanjbidragssystemet, som de allra flesta anser vara föråldrat.

Samtidigt som demokraterna under Clinton har förvandlats, fortsätter republikanerna att anklaga dem för att vara skattechöjande välfärdsliberaler. Skillnaden i verklighetsuppfattning mellan de republikanska aktivisterna och vanliga väljare är för stor för att partiet skall kunna sätta den politiska agendan. När *Wall Street Journal* för en tid sedan frågade väljare om de föredrog en kandidat som sänkte skatter eller en som satsade på utbildning och barnomsorg, svarade 55 procent att de föredrog den senare. Bland marginalväljare som varken betraktade sig som demokrater eller republikaner var samma siffra 58 procent. Men bland dem som betraktade sig som mycket konservativa, alltså de som kontrollerar det republikanska partiet, svarade 83 procent att de föredrog en skattesänkare.

En opinionsundersökning som *Washington Post* gjorde här-omåret visade också att väljarna numera litade mer på demokrater i nästan alla sakfrågor, inklusive republikanska paradfrågor som att hålla nere skatterna och bekämpa brottsligheten.

Några republikaner, som Grover Norquist bara skrattar när man påpekar detta:

”Det är republikanerna som vinner”, säger Norquist när vi pratar om tillståndet i republikanska partiet. De som talar om kris i partiet har fel.

Andra republikaner är väl medvetna om att partiet har kommit ur kurs, och vet att majoriteten i kongressen är långt ifrån given. En av dem är ordföranden i representanhusets budgetutskott och en av arkitekterna bakom den balanserade budgeten, John Kasich. Under 1998 har Kasich, som inte heller gör någon hemlighet av sina presidentplaner år 2000,

börjat dra upp riktlinjerna för en ny republikansk agenda, där skattesänkningar och rejäla minskningar av den federala statsmakten står i centrum. Även Newt Gingrich ser behovet av en ny politik, och pekar i sin nya bok *Lessons learned the hard way*, på vikten av att ta vara på den tekniska utvecklingens möjligheter. Det är ett tilltalande och framåtblickande perspektiv som ligger långt ifrån den religiösa högern, som Gingrich anlägger. Men det lär knappast entusiasmera några större väljarskaror.

Kanske borde republikanerna vara glada över misslyckandet i årets mellanårsval. Resultatet har nämligen blivit att många, såväl konservativa som mer moderata republikaner, har fått upp ögonen för partiets grundläggande problem: bristen på en trovärdig agenda i frågor som engagerar väljarna.

Om republikanerna saknade politik i frågor som skatter, utbildning och pensioner, hade de däremot ett annat tydligt budskap i valrörelsen, nämligen att Bill Clinton borde ställas inför riks rätt. Och det budskapet, som konservativa republikaner hade betraktat som nyckeln till valframgång, avvisades av väljarna. Efter valet visade en opinionsmätning att hela 63 procent av dem som hade röstat ogillade republikanernas hantering av riks rättsprocessen. Det är därför en socialkonservativ republikan som John Ashcroft har fel när han säger att valresultatet berodde på att republikanerna inte fick ut sitt budskap. Ashcrofts politik gick i varje fall fram, och väljarna ogillade vad de hörde.

Nu finns det emellertid en klar möjlighet att republikanerna försöker formulera en verklig politisk agenda – som innehåller annat än moraliska förmaningar och har andra mål än att bli av med Clinton. Förutom skattesänkningar, som de flesta republikaner ser som en självklar del av politiken, skulle

det kunna handla om en privatisering av pensionssystemet. Så gott som alla, både demokrater och republikaner, är överens om att Social Security på ett eller annat sätt måste reformeras. republikanerna skulle mycket väl kunna bli det parti som tar initiativet i debatten och lägger fram en radikal reform som förvandlar det amerikanska pensionssystemet till ett system byggt på privat sparande.

Förutom en begynnande probleminsikt blev det andra resultatet av valfiaskot att Newt Gingrich avgick som talman samtidigt som han lämnade sin plats i representanthuset. Gingrich var en lysande ideolog och lyckades med det som många betraktat som omöjligt: att få en republikansk majoritet i representanthuset. Däremot var han inte någon bra ledare. Att republikanerna misslyckades så kapitalt med att prägla politiken under de år när man var i majoritetsställning, är utan tvekan till stor del Gingrichs fel. Han har vid upprepade tillfällen missbedömt Clinton, och han har inte alls behärskat det politiska spel som ligger till grund för alla konkreta resultat i amerikansk politik.

Gingrichs efterträdare som talman, Dennis Hastert från Illinois som fick bli talman när den ursprunglige efterträdaren Bob Livingston avgick efter en sexskandal, är på de flesta sätt hans raka motsats. Trots att Hastert delar de konservativa republikanernas åsikter, är han inte känd som ideolog. Tvärtom har han ryktet om sig att vara en person som får saker och ting utträttade i representanthuset, medan han håller en extremt låg profil utåt. Vi kommer med andra ord att höra betydligt mindre av storslagna framtidsvisioner, men samtidigt lär vi kunna få se en republikansk kongressmajoritet som är mer offensiv i förhållande till Vita huset än under Gingrichs tid

som talman. Med bara några få mandats övervikt får Hastert emellertid ett styvt jobb att hålla samman den republikanska partigruppen. Demokraternas ledare har redan börjat prata om möjligheterna att göra upp med moderata republikaner för att kunna driva igenom sina förslag. Och kanske blir det Hastert, som förvandlar republikanerna från att vara ett parti som mentalt befinner sig i opposition, till ett parti som är hemtam i rollen som makthavare.

Men för att lyckas med detta krävs inte bara en klar politisk linje och förmåga att omsätta den i praktiken, republikanerna måste dessutom tona ner den hårdföra konservativa moralism som partiet blivit förknippat med.

Det är uppenbart att Clinton har ljugit, inte bara en gång utan vid upprepade tillfällen. Men lögnerna handlar om hans privatliv, och de flesta amerikaner tycker inte att det är skäl nog för att avsätta honom när han i övrigt gjort ett bra jobb.

Ända sedan Richard Nixon i början av 70-talet började tala om republikanerna som "den tysta majoritetens" företrädare, har partiet beskrivit sig som företrädare för medelamerikans åsikter och värderingar. Medan demokraterna under 70- och 80-talen dominerades av vänstern, brydde sig republikanerna om skatter, brottslighet och andra frågor som var viktiga för medelklassen. Men i Lewinskyaffären har republikanerna förlorat kontakten med medelamerikanen.

"Jag läser inte opinionsmätningarna. Jag läser konstitutionen", sade majoritetsinpiskaren i representanthuset Tom DeLay, strax före novembervalet apropå väljarnas missnöje med republikanerna. Det kan tyckas hjältemodigt att stå upp för konstitutionen, att slå fast att en lögn är en lögn. Men bakom

många – om än inte alla – konservativas benhårda linje att Clinton måste avgå, döljer sig ideologiska motiv.

Ända sedan Clinton valdes till president har konservativa republikaner velat bli av med honom, eftersom de ogillat hans politik. Den excentriske miljardären Richard Mellon Scaife satsade miljoner på att gräva upp skandaler och rykten om skandaler från Clintons tid i Arkansas, allt i syfte att kunna smutskasta honom. Och hela tiden har konservativa politiker, skribenter och debattörer hävdat att det under hela Clintons politiska karriär finns ett mönster av lögner, maktmissbruk och kriminalitet.

Problemet är bara att misstankarna mot Clinton har avskrivits en efter en. Inte ens Whitewater – ett misslyckat fastighetsprojekt i Arkansas i början av 80-talet som Clinton hade investerat pengar i – har kunna binda Clinton vid något brottsligt. Det enda den specielle åklagaren Kenneth Starr (som ursprungligen tillsattes för att utreda Whitewater), har kunnat bevisa är att Clinton ljugit om sitt sexliv.

Trots bakslaget i valet, har det i och med riksriättsprocessen blivit uppenbart att konservativa republikaner kommer att fortsätta sin kampanj mot Clinton. Och även om Clinton frias, kommer politiker som Dan Quayle och Gary Bauer, vilka båda är intresserade av att bli republikanernas presidentkandidat år 2000, att använda skandalerna kring Clinton för att främja sin sak. Men för de allra flesta väljare kommer den intressanta frågan år 2000 antagligen att vara vem som bäst kan förvalta arvet efter Clinton.

Det naturliga valet lär för många bli vicepresident Al Gore, som kommer att uppfattas som en tredje Clintonadministration, fast utan Clintons karisma och förmåga att kommu-

nicera. För Gore skiljer sig nämligen på en avgörande punkt från Clinton. Han saknar helt den känsla för vanliga människors drömmar och problem som har gjort Clinton till en så framgångsrik politisk kommunikatör. Precis som väljarna 1988 valde den färglöse George Bush att efterträda Ronald Reagan, kommer många väljare år 2000 att rösta på den grå vicepresidenten, eftersom de gillar den avgående presidenten.

Al Gore har förmodligen det bästa utgångsläge en vicepresident någonsin har haft. Han har inte bara varit vicepresident åt en synnerligen populär president, utan också kunnat spela en central roll i många av de politiska beslut som bidragit till Clintons framgångar. Medan många vicepresidenter mest fungerat som symbolfigurer, har Gore och hans stab – mycket tack vare den personliga vänskapen mellan Clinton och Gore – deltagit i alla viktiga beslut. Han har haft ansvar för betydelsefulla politikområden, t ex ambitionen att göra byråkratin mer öppen och effektiv, alltså det som brukar kallas ”reinventing government”. Och han var en av de ledande förespråkarna för den välfärdspolitiska reform som Clinton genomförde 1996.

Men som den förre Clintonrådgivaren Harold Ickes konstaterade i *New York Times* för en tid sedan, är det framför allt tydligt att Clinton ser Gores seger i presidentvalet år 2000 som det stora kvarvarande projektet under sin presidentperiod. En Goreadministration skulle också av många i kretsen kring Clinton ses som ett bevis på att den rörelse högerut som det demokratiska partiet genomgått under Clintons tid som president, är mer än en tillfällig förändring i partiets ideologi.

Under 1999 kommer vi alltså med största sannolikhet att få se hur Vita huset förvandlas till en professionell kampanjorga-

nisation i samma stil som den som gav Clinton segern i presidentvalen 1992 och 1996. Den enda skillnaden är att det nu är Gore som är kandidaten, medan Clinton är kampanjchef.

Men Gore är långtifrån någon Clintonkopia. Han har sin egen framtoning och stil, liksom sin egen politiska inriktning. Medan Clinton alltid varit mer inriktad på politikens vardagsfrågor, har Gore ända sedan han valdes till kongressman och senare senator från Tennessee, varit fascinerad av de tekniska lösningarna.

Tydligast blev det kanske när Gore på 80-talet presenterade ett eget vapensystem, den s k midgetmanmissilen. Ronald Reagan hade lagt fram ett förslag om att bygga en ny sorts missiler, utrustade med flera kärnvapenstridspetsar vardera. Men Gore ansåg att detta skulle leda till ökad sårbarhet vid ett eventuellt sovjetiskt anfall. Tanken med midgetmanmissilen, som Gore försökte sälja in med hjälp av långa och avancerade tekniska beskrivningar, var att sprida ut stridspetsarna på ett stort antal missiler, vilket skulle försvåra för Sovjet att upptäcka och slå ut dem. Det hela slutade dock med att Gore röstade för båda missilerna.

I flera fall ledde hans tekniska analyser dock till att han bortsåg från viktiga principiella aspekter. Det fanns en lång rad vetenskapliga och tekniska argument för att Reagans rymdbaserade försvarssystem, SDI (eller stjärnornas krig) förmodligen var ett både dumt och riskfyllt projekt. Gore påpekade detta, och menade dessutom att SDI skulle resultera i en massiv sovjetisk upprustning. Tvärt emot vad Gore hävdade ledde talet om SDI, som bekant, till att Sovjet en gång för alla insåg att de inte längre kunde hänga med i utvecklingen.

Gore visste hur en missil fungerade och tog reda på om

lasersystemen i SDI verkligen var möjliga att bygga. Ronald Reagan hade däremot ingen aning om hur missilerna fungerade i praktiken. Men en sak visste han: att kommunismen var en ondskefull ideologi. Genom att gömma sig i tekniken missade Gore den grundläggande frågan – kommunismens inneboende aggressivitet.

Visserligen har fixeringen vid teknik successivt tonats ned under Gores tid som vicepresident. Storslagen teknisk retorik passar helt enkelt inte särskilt bra in i bilden av den pragmatiska Clintonadministrationen. Men Gore älskar fortfarande tekniska resonemang, som varje annan politiker skulle göra vad som helst för att undvika, och att han trivs bäst när han får diskutera de senaste vetenskapliga rönen.

Ändå går det inte att avfärda Gore som en oideologisk teknokrat. Tvärtom anser många att det löper en röd tråd genom hans ställningstaganden. Men Gores ideologi handlar dock inte om höger eller vänster i traditionell bemärkelse, utan om framtiden och om hur teknik och vetenskap kan förändra samhället. Ja, stundtals till och med om hur mänskligheten kan räddas från sig själv, bara den tar till sig vetenskapens och experternas budskap.

Allra tydligast blir detta förstås i Gores engagemang i miljöfrågan. Hans bok *Earth in the Balance*, som kom ut 1992, beskriver alla de vanliga miljöarmen – växthuseffekten, ozonlagrets uttunning, cancerframkallande gifter o s v – och angriper politikernas oförmåga att göra något för att avvärja hoten. Men Gore skriver också att miljöhoten kan jämföras med de totalitära ideologierna. På samma sätt som kommunism och nazism hotade mänskligheten, hotas vi i dag av en sämre miljö. Därför tvekar Gore i boken inte att jämföra miljörelser som

Greenpeace med dem som gjorde motstånd mot nazismen. Samma år pläderade han dessutom för det fullständiga avskaffandet av förbränningsmotorn.

Det är den här typen av uttalanden som har fått Gore att framstå som en miljöfundamentalist som tar varje liten miljöförändring som intäkt för ett uttalande om den annalkande domedagen.

Under Gores politiska karriär har det öknamn han har givits av sina motståndare i miljödebatten – ”the ozone man” – knappast visat sig vara särskilt befogat. Gore är tydlig anhängare av en extrem retorik i miljöfrågan, men när det väl kommer till praktisk politik har han visat sig vara mycket försiktig.

Detta gällde inte minst under hans tid i kongressen, då han grundlade sitt rykte som alarmist i miljöfrågor. Han höll stora tal om uttunningen av ozonlagret, men var över huvud taget inte inblandad i den lagstiftning som tillkom på grund av oron över ozonhålet. Som vicepresident har han agerat på precis samma sätt. Han har talat om växthuseffekten, men den enda lagstiftning på området som han varit med om att lägga fram var Clintons havererade energiskattereform från 1993. Sedan dess har han inte presenterat ett enda förslag som skulle minska utsläppen av växthusgaser.

Utan tvivel är det Gores retorik i miljöfrågan som har gjort att många slentrianmässigt placerar honom till vänster om Clinton. Men, med miljöfrågan som det stora undantaget, hamnar Gore i många sakfrågor snarare till höger om presidenten. När Clinton tvekade och slets mellan vänster- och högerfalangerna i sin regering, var det Gore som övertygade honom om att han skulle gå med på republikanernas välfärds-

reform, som förde över ansvaret för välfärdssystemet till delstaterna. Och långt innan Clinton gjort budgetbalans till en viktig fråga för sin regering, drev Gore linjen att man borde rikta in sig på att minska budgetunderskottet.

Ända sedan Gore försökte bli demokraternas presidentkandidat 1988 har han också förespråkat en aktiv amerikansk utrikespolitik. I skuggan av Vietnamkriget ansåg stora delar av demokraterna så sent som i slutet av 80-talet att USA skulle avhålla sig från militära engagemang i omvärlden. Gore utmanade denna syn och uttalade att det runt om i världen fanns intressen och värden som USA i varje läge måste vara berett att försvara. Det är en åsikt som han har behållit som vicepresident, då han varit en pådrivande kraft bakom USA:s intervention såväl i Bosnien som på Haiti.

En annan framtidsfråga som vid sidan om miljöpolitiken har engagerat Gore är globaliseringen. Sedan det kalla krigets slut har den amerikanska opinionen blivit allt mer protektionistisk. Både den nya generationen konservativa republikaner och de traditionella fackföreningsanknutna demokraterna ser den globala ekonomin som ett hot mot USA. Amerikanska företag kommer inte att kunna hävda sig i den internationella konkurrensen, och jobben kommer att flytta till Mexiko, hävdar protektionister från Pat Buchanan på högerkanten till demokraternas ledare i representanthuset, Richard Gephardt.

Clintonadministrationen har stått emot dessa strömningar och pekat på globaliseringens möjligheter, samtidigt som man har verkat för utökad frihandel i världen genom exempelvis det nordamerikanska frihandelsavtalet NAFTA. I detta arbete har Al Gore spelat en nyckelroll, inte minst vad gäller att offentligt bemöta protektionisternas argument.

När debatten om NAFTA rasade som hårdast 1993, var det Gore som fick i uppdrag att ta debatten mot miljardären och förre presidentkandidaten Ross Perot, vilken profilerat sig som frihandelsmotståndare. Gore trasade sönder Perots argument, och den debatten framstår fortfarande som en av hans främsta insatser som vicepresident.

Det senaste året har många politiska bedömare emellertid varnat för att Gore, när presidentvalet närmar sig, kommer att tona ner sitt engagemang för frihandel. Fackföreningarna, som är viktiga bidragsgivare till demokraterna, är de främsta motståndarna till frihandel, och de skulle förmodligen tveka att ge sitt stöd till en kandidat som är starkt engagerad för globalisering. Det gäller särskilt om Richard Gephardt bestämmer sig för att ställa upp i de demokratiska primärvalen.

Ett tecken på att Gore försöker vinna fackföreningarnas stöd skulle kunna vara att han förra året var anmärkningsvärt passiv i en viktig frihandelsfråga. Republikanska och demokratiska protektionister i kongressen gjorde då gemensam sak, och röstade ner den så kallade fast-track-lagstiftningen, som skulle ha gett presidenten större befogenheter att förhandla fram frihandelsavtal utan kongressens medverkan.

Men det är ändå tydligt att Gore är en av USA:s främsta anhängare av den globala ekonomin. När tyska Daimler-Benz gick samman med Chrysler, reagerade många amerikanska protektionister med att fördöma det ökade utländska ägandet i amerikanskt näringsliv. Al Gore var däremot snabb att välkomna affären, som ett exempel på den globala ekonomins möjligheter. Och när han för en tid sedan uppträdde tillsammans med Daimler-Benz styrelseordförande Jürgen Schrempp passade han på att offentligt gratulera till affären.

Inget tyder egentligen på att Gore kommer att förändra Clintons frihandelsvänliga ekonomiska politik om han blir vald till president. Flera av de viktigaste rådgivarna på ekonomiområdet, som Gene Sperling och biträdande finansministern Larry Summers, förväntas stanna kvar i en eventuell Goreadministration för att garantera kontinuiteten i den ekonomiska politiken.

Samma sak kan egentligen sägas om de flesta politikområden. Om Gore blir vald kommer hans administration, trots skillnaderna mellan honom och Clinton, förmodligen bara att innebära en naturlig fortsättning på Clintons åtta år som president.

Trots Gores uppenbara styrka är det emellertid långt ifrån säkert att det blir en lätt presidentvalskampanj för honom. Visserligen utgör Richard Gephardts protektionism inget reellt hot, och i och med att Gore i slutet av november friades från misstankarna om att ha använt olagliga finansieringsmetoder under valkampanjen 1996, försvann något som annars kunde ha blivit en besvärlig fråga i presidentvalet från dagordningen. Däremot kommer Gore sannolikt att få möta en stark republikansk kandidat.

1996 ansåg de flesta republikaner att Clinton var omöjlig att besegra, och därför höll sig många toppkandidater utanför presidentvalskampanjerna. Med Gore, som inte alls är en lika skicklig kampanjpolitiker som Bill Clinton, är det en helt annan sak, och de republikaner som överväger att kandidera håller nu som bäst på att sondera terrängen för sina eventuella kampanjer.

Bland de republikaner som överväger att kandidera återfinns en hel rad med bas i den religiösa högern och den

konservativa gräsrotsrörelsen, bland andra förre vice presidenten Dan Quayle, Gary Bauer och miljardären Steve Forbes. Från att i de republikanska primärvalen 1996 ha kandiderat som enfrågepolitiker med krav på en platt inkomstskatt, har Forbes lyckats etablera sig som en seriös republikansk kandidat. Radikalt sänkt inkomstskatt var visserligen populärt bland libertarianerna på Cato Institute i Washington DC och amerikanska anti-skatteorganisationer, men det var ingen stor röstvinnare bland republikanska aktivister runt om i landet varför Forbes i stället bestämde sig för att knyta band till den kristna högern, och profilera sig i moralfrågor.

Men den republikanske politiker som det knyts störst förväntningar till är utan tvivel George W Bush, guvernör i Texas och son till den förre presidenten. Bush som i höstas omvaldes till en andra period som guvernör med 69 procent av rösterna, är på många sätt en ny typ av republikan, som tagit intryck av Clintons framgångar och försökt formulera ett nytt republikanskt budskap.

Medan de ledande republikanerna i Washington DC ofta framstår som intoleranta och socialt oengagerade, förenar de nya republikanerna, precis som Bill Clinton, klassiska republikanska teman som låga skatter, sunda statsfinanser och individuellt ansvar i välfärds- och utbildningspolitik med social tolerans och ett genuint engagemang för samhällets svaga. I denna grupp återfinns förutom George W Bush politiker som välfärdsreformatorn och guvernören i Wisconsin, Tommy Thompson, – och självklart också New Yorks borgmästare Rudy Giuliani. Men även i Washington DC hittar man representanter för den nya republikanska politiken. John Kasich har i sin strävan att minska de offentliga utgifterna inte dragit

sig för att slakta republikanska heliga kor som dyra försvarsprojekt och företagsstöd. Samtidigt har han retat gallfeber på den kristna högern genom att i en intervju förklara att han är övertygad om att Gud lyssnar på rock. John McCain, senator från Arizona, har profilerat sig genom att föreslå långtgående reformering av reglerna för finansiering av valkampanjer, och har även gjort gemensam sak med Clinton i motståndet mot ungdomars rökning.

De konservativa grupper som i dag dominerar det republikanska partiet är fientligt inställda till alla former av centraliserad politisk makt – det kan gälla allt ifrån Washington DC till delstatsregeringarna. De nya republikanerna bryter med detta. För en politiker som George W Bush är det självklart att det behövs en aktiv politik på vissa områden. Förbättringar av de i många fall nedgångna offentliga skolorna har t ex varit en av hans viktigaste valfrågor. "Utbildning är för delstatsregeringarna vad försvaret är för den federala regeringen", sade Bush vid ett valmöte. Samtidigt som Bush alltså vänder sig mot många republikaners instinktiva motstånd mot politisk makt har Bush hållit ökningarna av de offentliga utgifterna på en mycket låg nivå. Till och med Cato Institute har i sin årliga bedömning av USA:s guvernörer gett Bush ett mycket gott betyg.

Medan många republikaner i dag är skeptiska till invandringen från Mexiko, tar både George W Bush och hans bror Jeb – som i november valdes till guvernör i Florida – den spansktalande befolkningens problem på allvar. De spansktalande, som är den snabbast växande väljargruppen, röstar i de flesta fall på demokraterna. Men bröderna Bush bryter den

trenden och är de första republikaner som fått riktigt starkt stöd i denna allt viktigare väljargrupp.

”Jag kan inte se någon avgörande skillnad mellan guvernörens och min egen filosofi”, sade John Montford, tidigare ledare för demokraterna i Texas delstatssenat, strax före valet. 1992 stödde Montford Bill Clinton. Förra året var han en av många ledande Texasdemokrater som stödde Bushs valkampanj.

Likheterna mellan Bush och Clinton är ibland slående. ”Opportunity” och ”Responsibility” – möjligheter och ansvar – stod det på George W Bushs kampanjbuss inför guvernörsvalet. Det är faktiskt precis samma ord som Bill Clinton använde när han besegrade Texasguvernörens far i presidentvalet för sex år sedan. Och när Bush under valrörelsen fick en fråga om vad han anser vara det bästa sättet att bekämpa brottslighet svarade han kort: ”Att lära alla barn att läsa.”

Det skulle lika gärna ha kunnat vara Clinton som gav det svaret.

”Bill Clinton har gjort oss en välgärning genom att accelerera utvecklingen av en ny typ av politik”, konstaterade den republikanske strategen och förre kongressmannen Vin Weber i en intervju i *Wall Street Journal* i slutet av förra året. Republikanerna på den stora tankesmedjan Heritage Foundation, arrangerar i dag seminarier om hur storstädernas problem kan lösas genom ny kriminalpolitik, välfärdsreformer och privatiseringar. För bara några år sedan skulle de flesta republikaner överhuvudtaget inte brytt sig om brottsligheten, fattigdomen och den dåliga offentliga servicen i många amerikanska storstäder. Samtidigt diskuterar demokraterna på Progressive Policy Institute hur pensionssystemet kan privatiseras. Och

John Kerry, senator från Massachusetts, den delstat som brukar symbolisera amerikanska välfärdsstatsambitioner, förordar ett massivt privatiseringsprogram som lösningen på problemen i de offentliga skolorna.

Visst finns det fortfarande tydliga ideologiska skiljelinjer i amerikansk politik. Och nya konfliktytor kommer självklart att uppstå i en viktig fråga som exempelvis pensionssystemets framtid. Men det finns ändå en tydlig trend i det politiska landskap som växt fram under 90-talet. Framgångsrika politiker, från demokrater som Bill Clinton och Al Gore till republikaner som George W Bush och Rudy Giuliani, har i dag begränsade offentliga utgifter, låga skatter och öppenhet mot omvärlden som utgångspunkt för sin politik.

De idéer som betraktades som extrema när Ronald Reagan valdes till president är i dag den nya huvudfåran i amerikansk politik.

— |

|

— |

|

Lästips

FÖR DEN SOM är intresserad av att följa amerikansk politik är tidningar och tidskrifter naturligtvis det bästa sättet. *New York Times*, *Washington Post* och *Wall Street Journal* har alla bra bevakning av vad som händer i Washington DC, och kan läsas på Internet. *The Weekly Standard* är den bästa och mest inflytelserika tidskriften på den republikanska sidan. *The New Republic*, som står mer till vänster, är en annan bra politisk tidskrift som utkommer varje vecka.

Ronald Brownstein och Dan Balz, två erfarna politiska journalister, ger i boken *Storming the Gates* (Little Brown, 1996) en bra bild av republikanernas förvandling under 80- och 90-talen. Linda Killians bok *The Freshmen* (Westview, 1998) ger många bra bilder av hur dagens republikaner, och då särskilt de som valdes in i kongressen 1994, tänker. Newt Gingrich har skrivit två böcker: *To Renew America* (Harper Collins, 1995), där han stakar ut den republikanska agendan, och *Lessons Learned the*

LÄSTIPS

Hard Way (Harper Collins, 1998), som handlar om varför den republikanska revolutionen misslyckades.

Washington Post-journalisten David Maraniss har skrivit den kanske bästa biografen över Bill Clinton. *First in his Class* (Simon & Schuster, 1995), handlar om Bill Clintons liv fram till det att han ställer upp i presidentvalet 1992, och ger många bra bilder som gör det enklare att förstå det politiska fenomenet Clinton. Martin Walkers *The President We Deserve* (Crown, 1996) är en annan bra Clintonbiografi. *Behind the Oval Office* (Random House, 1997), är Dick Morris läsvärda skildring av hans tid som Clintons kampanjstrateg. En helt annan, och mer vänsterorienterad bild av Bill Clinton ger Robert Reich, som var Clintons arbetsmarknadsminister under den första mandatperioden, i den underhållande boken *Locked in the Cabinet* (Knopf, 1997). Bob Woodward har skrivit två bra böcker om Clinton. För det första *The Agenda* (Simon & Schuster, 1994) som handlar om Clintons första år i Vita huset. Den andra är *The Choice* (Simon & Schuster, 1996) om valkampanjen 1996. Om man är intresserad av Clintonadministrationens förmåga att hantera skandaler rekommenderar jag slutligen Howard Kurtz *Spin Cycle* (Free Press, 1998).